

УДК 811.112.2

Волошук В. І.¹, Сокол І. О.²

¹ проф. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-314м ЗНТУ

ПРОЦЕС МЕТАФОРИЗАЦІЇ У НІМЕЦЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНОТАЦІЙ

В останні десятиліття вчені-лінгвісти приділяють велику увагу питанням становлення, розвитку та способам збагачення термінологічної лексики. Одним із таких факторів семантичного розвитку термінів є метафоризація, яка обумовлена подібністю термінології та відображає реальні зв'язки предметів. Вивченням цього питання займалися Джордж Лакофф, Марк Джонсон, Айвор Річардс, О. В. Галкіна, А. П. Чудінов та О. О. Селіванова. Так, на думку останньої, метафора – це «найбільш продуктивний і креативний спосіб збагачення мови, прояв мовної економії, семіотичної закономірності, що відбивається у використанні знаків однієї структури знання для позначення іншого» [2, с. 97].

Метафора як один із основних різновидів вторинної номінації досить часто стає засобом поповнення сучасної німецької медичної лексики в інструкціях, де результатом вторинної номінації в термінології є мовний знак – термін. Ця номінація забезпечує фіксацію нових понять, реалій, процесів, раніше не відомих в медицині. Однак, слово може функціонувати в не термінологічному та термінологічному значеннях. Так, термін *die Ader* – *кровоносна судина* до XVI століття, мало значення *трубки для води, їжі, повітря; сухожилля; пуповина; нерв*; сьогодні має тільки одне – *кровоносна судина*, всі інші значення більше не використовуються.

За думкою Д. Лакоффа та М. Джонсона метафора є багатоаспектним явищем та «пронизує все наше щоденне життя і виявляється не тільки в мові, але й в мисленні та дії» [1, с. 27]. Так, терміни *die Absprache* (букв. *зговор*) в медичній термінології використовується в значенні «консультація», *die Verträglichkeit* (букв. *сумісність*) в інструкції має значення «переносимість під час прийому препарат», *die Packung* (букв. *пакет*) використовується для

метафоричного визначення терміну «інструкція, упаковка» у двох значеннях значенні: 1) *вказівка про порядок і способи використання будь-яких ліків, препаратів, тощо*; 2) *сама упаковка ліків*.

Проведений аналіз також показав, що в німецькій медичній термінології рекомендацій до ліків простежується тенденція до використання термінів з метафоричними компонентами рослинного та тваринного походження. Так, усі терміни, утворені на основі компонента **der Krebs** (букв. *рак*) мають значення: **der Nasenrachenkrebs** – *рак носоглотки*, **der Blutkrebs** – *рак крові*, **der Krebs-Patient** – *пацієнт, хворий на рак*, **die Krebserkrankung** – *ракове захворювання*. Приклади метафор рослинного походження представлені у термінах **der Augapfel** – *очне яблуко* та **das Apfelsinenschalenphänomen** – *симптом апельсинової кірки з компонентом der Apfel* (букв. *яблуко*), **das Gerstenkorn** – *ячмінь з компонентом die Gerste* (букв. *ячмінь*). Для метафор медичних термінів також характерним використання колорів, наприклад: **der Röteln** – *краснуха*, **die Rötung** – *почервоніння*, **die Gelbsucht** – *жовтяниця*, **schwarze Krankheit** – *чорна хвороба*. Наявність у термінології таких термінів свідчить про продуктивність процесу метафоризації у медичних анотаціях.

Крім того, при аналізі термінів медичних анотацій простежується також структурна відмінність творення метафоричних термінів. Так, в українській мові термін має двокомпонентну структуру **A+N**, тобто поєднання прикметника й іменника, де головним є саме прикметник, наприклад, *кровоносна судина, ракове зростання, заяче око, заспокійливий препарат, фантомний біль, глистогінний засіб*. А в німецькій – однокомпонентну, де композит утворюється за структурою **N+N**, тобто у вигляді іменника, останнє слово якого є головним та уточнює основне значення терміна, наприклад, *der Blutgefäß, das Krebswachstum, der Hasenauge, die Nahrungsergänzung, das Beruhigungsmittel, das Wurmmittel*. Враховуючи результати дослідження можна зробити висновок, що німецька структура творення термінів має більшу продуктивність, ніж українська, що зумовлене тенденцією терміна до розширення свого значення.

Проаналізувавши матеріал медичних анотацій, було встановлено, що один із найпоширеніших засобів збагачення медичної лексики інструкцій є використання метафори, яка є продуктом вторинної номінації за подібністю. Головними лексемами для утворення метафоричних термінів є такі сфери як тваринний та рослинний світ та кольорозначення, а основна відмінність у структурі творення є розширення спеціалізації терміна.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лакофф, Дж., Джонсон, М. Метафори, котрими ми живем [Текст] / Джордж Лакофф, Марк Джонсон; пер. с англ. под ред. и с предисл. А. Н. Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с

2. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми [Текст] / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с.